

**Відгук
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, професора Ігнатюк Ольги Анатоліївни
на дисертацію Шепеленко Світлани Миколаївни
«Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів
готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
із спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Актуальність теми дисертаційної роботи. В умовах глобалізації і широкої інформатизації не тільки економіки та світо господарських зв'язків, а й практично всіх сфер суспільного життя істотно ускладнюються цілі, зміст і характер виробництва у широкому його розумінні. Це зумовлює відповідне ускладнення змісту і структури професійної діяльності фахівців, що у свою чергу, висуває принципово нові вимоги до якості їх підготовки.

Актуальною стає необхідність пошуку нових підходів до організації та здійснення професійної підготовки у професійно-технічних навчальних закладах, що мають відповідати сучасним тенденціям суспільного розвитку.

Саме тому дослідження С.М. Шепеленко, в якому розкривається суть проблеми формування в учнів ПТНЗ готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення в умовах переосмислення шляхів реформування освітньої галузі, поєднання глибокого засвоєння теоретичних основ професійної діяльності з її практичним опануванням та обґрунтуванням і експериментальною перевіркою методики формування в учнів ПТНЗ готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення має незаперечну актуальність, відзначається доцільністю і своєчасністю. Автором досить виважено обґрунтовано *актуальність проблеми* через систему суперечностей, які презентуються у вступі. Позитивним є те, що впродовж викладення тексту роботи відчувається прагнення Світлани Миколаївни до їх вирішення.

Актуальність роботи підтверджується також **зв'язком роботи з науковими програмами, планами, темами.** Так, важливість обраної теми

*Вх. № 107-38 / 36
в.з. 3.10.2016р.*

підтверджується, тим що дослідження Шепеленко С.М. виконане, *по-перше*, відповідно до плану науково-дослідної роботи, яка проводилася спільно з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та навчально-методичною лабораторією з проблем інженерно-педагогічної освіти, створеною на базі Української інженерно-педагогічної академії (УІПА), у частині наукової теми “Формування в учнів ПТНЗ умінь проектування власного професійного та кар’єрного шляху” (протокол № 9 від 26.03.2013); *по-друге*, дослідження є складовою частиною 2-х науково-дослідних робіт кафедри педагогіки та методики професійного навчання УІПА: 1) за темою “Теоретико-методичні основи формування інноваційної культури інженера-педагога (державний реєстраційний номер 0111U008540) та 2) за темою “Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів готовності до професійного самовдосконалення” (державний реєстраційний номер 0114U004190).

Тема дослідження затверджена рішенням Вченої ради Української інженерно-педагогічної академії (протокол № 8 від 15.02.2011) та узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 29.04.2014).

Визиває схвалення ступінь обґрунтованості використаних методів, а також вірогідність одержаних результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні С.М. Шепеленко, тому що усе вказане підтверджується методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій, об’єднанням кількісного та якісного аналізу отриманих результатів, відповідністю використаного комплексу взаємопов’язаних методів, адекватних об’єкту, предмету, меті, гіпотезі й завданням дослідження, об’єктивним аналізом одержаних результатів, всебічною апробацією основних положень дисертації в педагогічному експерименті, практичною реалізацією методичних розробок і рекомендацій, які стосуються формування в учнів ПТНЗ готовності до професійного та кар’єрного самовдосконалення.

Приємно вражає оформлення дисертації та автореферату. Дисертація С.М. Шепеленко, що складається із вступу, трьох розділів, проміжних і загальних висновків, списку використаних джерел (372 найменування), 21 додатку, основний текст роботи – 195 с., характеризується єдністю змісту, чіткою структурою і логічною цілісністю. Зміст автореферату є ідентичним основним положенням дисертації. Дисертація і автореферат викладені логічно, послідовно, структурно грамотно, коректно, оформлені досить ретельно. Структура та основний зміст дисертації та автореферату повністю підпорядковані меті дослідження та спрямовані на перевірку наукової гіпотези дослідження.

Критичний аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури, а також опрацювання словникових статей щодо визначення суті досліджуваних концептів дозволив автору чітко визначити завдання, його об'єкт і предмет, а також методи набуття та опрацювання отриманої інформації. Варто відзначити відповідність і взаємозумовленість мети та гіпотези, коректність визначення об'єкта і предмета дослідження. Структурування матеріалу та його представлення у трьох розділах дисертації надало можливість автору системно й вичерпно висвітлити теоретичні засади та експериментальні засоби формування в учнів ПТНЗ готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення.

Беззаперечним є наукова новизна та теоретичне значення результатів дослідження Н.С. Скрипник, оскільки на основі вивчення кращих здобутків теорії і практики педагогіки вищої школи та з урахуванням власного професійного досвіду дисертантом:

- *вперше теоретично обґрунтовано (розділ 2, с. 66-156) та експериментально перевірено модель методики формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення, (підрозділ 3.2, с.167-188, та підрозділ 3.3., с.189-214) яка містить наступні компоненти: концептуальний (системний, діяльнісний, компетентнісний підходи, загальнодидактичні й специфічні*

принципи професійно-технічної освіти), *цільовий* (одночасне формування готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення на основі провідної ролі професійної складової), *змістовий* (модель інтегрованого змісту формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення), *методи* (система методів, яка ґрунтується на основі динамічної структури професійної діяльності: методи стимулювання і мотивації інтересу до навчання, обов'язку та відповідальності; пояснювально-ілюстративні; репродуктивні; евристичні; дослідницькі; методи самодіагностики, самооцінювання), *форми* (на кожному етапі реалізації методики задіяна наступна послідовність *форм навчання*: фронтальна, індивідуальна, групова, що моделює реальну професійну діяльність фахівців і тому забезпечує ефективне формування готовності учнів ПТНЗ до професійного та кар'єрного самовдосконалення), *засоби навчання*;

- важливим на наш погляд є те, що *визначено і уточнено суть* поняття "готовність учнів професійно-технічних навчальних закладів до професійного та кар'єрного самовдосконалення" як складного системного утворення, що являє собою *інтеграцію професійного та кар'єрного складників* на основі *провідної ролі професійної складової*, включає потреби, мотиви, цілі, цінності, знання й уміння реалізації професійного та кар'єрного самовдосконалення, професійно та кар'єрно значущі якості (підрозділ 1.2., с. 59);

- заслуговує на увагу визначення *структурних елементів готовності учнів професійно-технічних навчальних закладів до професійного та кар'єрного самовдосконалення* (мова йде про мотиваційний, цільовий, когнітивно-діяльнісний та особистісний структурні елементи) (підрозділ 1.2., с.55-56, 60-62);

- важливим є те, що на основі динамічної структури професійної діяльності та структури готовності учнів ПТНЗ до професійного й кар'єрного самовдосконалення *теоретично обґрунтовано і розроблено модель*

інтегрованого змісту формування в учнів ПТНЗ готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення, яка акумулює два складники – *традиційний та інноваційний*.

У дослідженні автор доводить, що *традиційний складник* містить діючі освітні стандарти професійної підготовки; базові та усталені наукові поняття; традиційні системи знань, умінь, навичок; знання з традиційних галузевих технологій. *Інноваційний складник* включає новітні та перспективні напрями розвитку галузей, де будуть працювати майбутні фахівці; нові досягнення галузевих технологій, техніки, зокрема, комп'ютерно-комунікативних систем (підрозділ 2.2., с.81-98).

- заслуговує на увагу розкриття *п'яти елементів*, через які *реалізується інтегрований зміст* формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення: *мотиваційний* (професійні та кар'єрні потреби, мотиви, інтереси, цінності), *цільовий* (професійні та кар'єрні цілі), *когнітивно-діяльнісний* (розробка технології здійснення професійного та кар'єрного самовдосконалення, дослідження умов формування готовності учнів ПТНЗ до професійного та кар'єрного самовдосконалення), *контрольно-корекційний* (контроль і коригування технології реалізації професійного та кар'єрного самовдосконалення), *особистісний* (професійно та кар'єрно значущі якості) (підрозділ 2.2., рис.2.6, с.113);

- важливим є і те, що подальшого *розвитку набули форми, методи і засоби навчання* (ділові ігри, диспути, кейс-метод, тренінги, інтерактивні лекції тощо), спрямовані на формування в учнів ПТНЗ готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення (підрозділ 2.3., с.100-115 та підрозділ 2.4., с.116-156).

Аналіз результатів формувального етапу експерименту визначив ефективність упровадження методики формування в учнів ПТНЗ готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення, реалізація якої суттєво вплинула на рівень сформованості в учнів ПТНЗ означених показників, що

засвідчено результатами статистичної обробки, достатньо повно представлено у роботі (підрозділ 3.2., с.167-188, підрозділ 3.3., с.189-214).

Отже, можна констатувати, що всі поставлені дисертантом завдання вирішено, гіпотезу дослідження підтверджено. Наукові положення, висновки й рекомендації, які сформульовано в дисертації, є повно і вичерпно обґрунтованими, їх достовірність і новизна не викликають заперечень.

Слід підкреслити повноту викладу результатів дослідження в опублікованих працях - опубліковано 19 наукових праць, серед яких 16 одноосібні, з них 6 статей у провідних фахових наукових виданнях України, 1 – стаття у міжнародному науковому періодичному виданні, 1 – навчально-методичний посібник. Широкою є апробація результатів дослідження на 11 наукових конференціях різного рівня.

Практична значущість отриманих результатів дослідження полягає в тому, що розроблено й науково обґрунтовано методику формування готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення пройшла експериментальну перевірку й впроваджено в навчальний процес 6-х ПТНЗ, про що свідчать відповідні довідки (с. 11 дисертації, с.5 автореферату).

Матеріали дослідження можуть бути рекомендованими для використання науковцями, керівниками закладів освіти, викладачами у вищих інженерно-педагогічних і педагогічних навчальних закладах, викладачів закладів професійної освіти, майстрами виробничого навчання, застосовуватися у післядипломній освіті та на курсах підвищенні кваліфікації застосовуватися у виховній та профорієнтаційній діяльності, у самоосвіті.

Окреслене вище дозволяє дійти висновку, що дисертанткою С.М. Шепеленко отримано нові науково обґрунтовані результати, які вирішують суттєво наукову проблему формування в учнів ПТНЗ готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення, наявність якої сприятиме формуванню конкурентоспроможних й компетентних майбутніх фахівців на ринку праці, готових до успішної кар'єри, здатних вирішувати комплексні

професійні завдання в умовах всебічної глобалізації суспільного розвитку й модернізації виробництва.

Проте, поряд з цим, подана дисертація, на нашу думку, не позбавлена окремих **недоліків та побажань**:

1. Вважаю доцільним було б у науковій новизні одержаних результатів відповідно до другого завдання виконанного дослідження, *по-перше*, вказати визначену структуру поняття «готовність учнів ПТНЗ до професійного та кар'єрного самовдосконалення» у вигляді мотиваційного, цільового, когнітивно-діяльнісного та особистісного елементів (с. 7 автореферату, с.55-56 табл.1.4 дисертації), а також, *по-друге*, звернути увагу, що згідно цього ж завдання дослідження слід «визначити» структуру і зміст цього поняття, проте автором показано, що поняття тільки «уточнено».

2. У підрозділі 1.2 (с.33-63) визначення поняття “готовність учнів професійно-технічних навчальних закладів до професійного та кар'єрного самовдосконалення” має загальний характер як по відношенню до учнів ПТНЗ, так і по відношенню до студентів ВНЗ. Робота була б більш досконалою, якби у понятті була відображена ця різниця.

3. Не завадило б, на наш погляд, при описі концептуального компоненту моделі методики формування в учнів ПТНЗ готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення (рис.2, с.10 автореферату, с.71, рис.2.6, с.113 дисертації) до системного, діяльнісного та компетентнісного підходів додати акмеологічний, аксіологічний, інтегративний та особистісно-орієнтований підходи, адже для цього є всі підстави вважати на основі ознайомлення з результатами дослідження (с.18, 40, 48-49, 57, 62, 89, 92, 275-277).

4. У підрозділі 2.3 (с. 102-112) та підрозділі 2.4 (с.128-130) автор звертається до опису та переліку методів навчання, які використовуються в розробленій методиці формування готовності учнів ПТНЗ до професійного та кар'єрного самовдосконалення. Було б доцільним, на наш погляд, об'єднати ці матеріали.

5. Слід вказати, що у табл.1 (с.12-13 автореферату) та у табл.3.23 (с.208), нажаль, присутні математичні неточності. Це стосується показника 1 (мотиваційний критерій) та показника 3 (цільовий критерій).

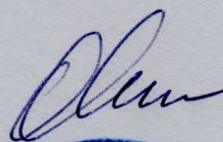
Втім, висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження С.М. Шепеленко.

Загальний висновок. На підставі викладеного вище вважаю, що дисертація Шепеленко Світлани Миколаївни є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, на високому теоретико-методологічному рівні, яка має всі ознаки теоретичного і практичного значення. Висновки за результатами, що одержала дисертант, представляють науковий і практичний інтерес, можуть творчо використовуватися у педагогічній теорії та практиці.

Дисертаційне дослідження Шепеленко Світлани Миколаївни «Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення», відповідає вимогам п.п. 9,11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 та профілю спеціалізованої вченої ради, а її автор – Шепеленко Світлана Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук із спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки і психології
управління соціальними системами
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний університет»

 О.А. Ігнатюк

